

Žingsniai į rytdieną

Daiva Talutytė

Vilniaus Verkių mokykla – daugiafunkcis centras

psichologė

-
- ▶ Socialinių – emocinių įgūdžių ugdymas yra labai svarbus mūsų kasdieniniame gyvenime. Šių gebėjimų yra mokomasi nuo pat pirmųjų gyvenimo dienų ir jie yra tobulinami visą likusį gyvenimą. Iš pradžių socialinių įgūdžių vaikas mokosi savo pirmojoje ir pagrindinėje institucijoje – šeimoje, kaip žinia vėliau pradedamas lankyti darželis, mokykla kur įgyti gebėjimai yra tobulinami ar mokomasi naujų.
-
-

Apibrėžimas

- ▶ Socialinius – emocinius įgūdžius galima interpretuoti kaip „apsauginius veiksmus“, kurie padeda veikti iškilus problemai, kontroliuoti save.

-
- ▶ Mokykla pirmiausiai yra suvokiama, kaip formalaus švietimo teikėja. Pastaraisiais metais vis labiau yra akcentuojama Geros mokyklos koncepcija, kurioje pabrėžiamas, asmenybės augimas ir saviraiška, besimokanti bendruomenė, dialogas, mokymosi visą gyvenimą principai. Geros mokyklos koncepcijoje taip pat pažymima, kad mokyklose mokymasis turėtų „socialėti“, tai reiškia, kad mokiniai mokosi partneriškai, grupėse, komandose.
-
-

Kam reikia socialinių emocinių įgūdžių?

Vaikai, kurie turi gerus socialinius - emocinius įgūdžius:

- ▶ Kuria sėkmingesnius tarpusavio santykius;
- ▶ Labiau įsitraukia į mokymąsi;
- ▶ Yra labiau motyvuoti veiklai;
- ▶ Geriau elgiasi, geba atpažinti ir spręsti problemas;
- ▶ Lengviau emociškai įveikia įvairias sunkias situacijas.

Mokykla

- ▶ Mūsų mokykloje mokosi mokiniai, dėl įgimtų ar įgytų sutrikimų turintys didelių ar labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių.

Požymiai

- ▶ Paprastai sutrikusio intelekto vaikų socialinio elgesio modeliai apibūdinami įvairiais negebėjimais.

Pvz., konstatuojama:

- ▶ Žvilgsnio kontakto vengimas, negebėjimas inicijuoti bendravimo;
- ▶ Menka ir / ar netinkamai išreikšta bendravimo iniciatyva;
- ▶ Ribota tarpusavio sąveika,
- ▶ Elgesio problemos ir pan.

Gebėjimai

- ▶ Nors dauguma sutrikusio intelekto mokinių patiria bendravimo, orientacijos sudėtingose situacijose problemų, vis dėlto jiems būdingi ne tik tipiniai negebėjimai, bet ir tam tikri gebėjimai:
- ▶ Bendravimas (dažnai ir neverbalinėmis priemonėmis);
- ▶ Emocinio kontakto poreikis;
- ▶ Elementaraus lygio savęs pažinimas;
- ▶ Savikontrolės ir socialinės situacijos atpažinimo gebėjimai.

-
- ▶ Sutrikusio intelekto mokiniai turi kai kurių socialinių įgūdžių, kurie leidžia jiems pagal jų galimybes tapti aktyvesniais bendravimo, ugdymo ar kt. aplinkų ir veiklų dalyviais, tik jiems reikia **kryptingesnio socialinio ugdymo**, įtraukimo į veiklas, kuriose galėtų ugdytis būtinus socialinius įgūdžius.
-
-

Ugdymas

- ▶ Ir nors mokykloje socialinių emocinių gebėjimų ugdymas vykdomas per dorinio ugdymo, pilietinio ugdymo, kūno kultūros pamokas, soc. gebėjimų ugdymu mokykloje rūpinasi socialinis pedagogas, psichologas, susiduriame su problema – prevencinių priemonių skirtų SUP vaikams stoka.
- ▶ (Prevencines programas dažnai rengiame patys. Tenka kurti įvairias istorijas, veiklos priemones, dažnai remtis gyvenimiškomis situacijomis, kurios vyksta grupėje, ieškoti išeičių kartu su vaikais).

-
- ▶ 2017 m. lapkričio 30 d. Švietimo ir mokslo ministerijoje buvo pristatytas elgesio ir emocinių problemų ankstyvosios prevencijos programos „Zipio draugai“ priedas pedagogui, dirbančiam su specialiujų ugdymosi poreikių (SUP) turinčiais vaikais. Priedo paskirtis – įtraukti SUP turinčius vaikus į bendrą sunkumų įveikimo gebėjimų ugdymosi procesą grupėje.
-
-

Nuo 2018

- ▶ įgyvendinama tarptautinė ankstyvosios prevencijos programa „Zipio draugai“ SUP turintiems vaikams.
- ▶ Programos tikslas – padėti vaikams įgyti gebėjimų įveikti kasdienes sunkumus ir stresą, plėtoti jų socialinę kompetenciją.

Kodėl „Zipio draugai“?

- ▶ Tai moksliskai pagrįsta metodika;
- ▶ Turinti tarptautinį pripažinimą;
- ▶ Anksčiau nieko panašaus SUP turintiems vaikams nebuvo pritaikyta.

Metodika „Zipio draugai” su priedu SUP vaikams

- ▶ Remiantis universalios ugdymo strategija, vaikai neskirstomi į atskiras grupes pagal specialiuosius poreikius ar pasiekimus, siekiama visus įtraukti į bendrą procesą.
- ▶ Pasakojimai pateikti 4 skirtingų gebėjimų lygių vaikams.
- ▶ Kiekvienai programos „Zipio draugai“ užduočiai pateikiamos įvairaus sudėtingumo alternatyvios veiklos ir priemonės. Alternatyvias veiklas ir priemones vaikams galima pasiūlyti atsižvelgiant į kiekvieno vaiko asmeninius gebėjimus bei komunikacijos galimybes.

Pagaliau

- ▶ tai smagios, įtraukiančios, naujoviškos ir lengvai į bet kokią ugdymo programą integruojamos veiklos, padedančios vaikams įgyti pasitikėjimo savimi ir išmokti spręsti keblias socialines - emocines situacijas.

Programos privalumai

- ▶ Vienas iš šios programos privalumų yra tai, kad išeičių ieškotojas ir sprendėjas yra pats vaikas, tokiu būdu jis tampa atsakingas už tai, ką veikia ir kaip jam sekasi. Vaikams leidžiama išjausti savo jausmus, neužgniaužti jų. Kartu mokoma juos atpažinti ir valdyti, nežeminant, nežalojant kito, suvokiant, kad visada galima surasti išeitį iš kritinės situacijos tiek bendraujant su draugais, tiek šeimoje. Vaikas gali laisviau elgtis žinodamas, kad ir kiti grupės nariai susiduria su panašaus pobūdžio problemomis, vienas iš kito bendraamžiai lengviau mokosi ir įgyja teigiamų įgūdžių.
- ▶ Antra - programa „Zipio draugai“ padeda taikyti esminius emocinio ugdymo principus: pastebėti ir įvardyti vaiko jausmus, empatiškai klausytis, padėti vaikui nusakyti jausmus, nubrėžti ribas, susikurti taisykles ir spręsti problemas.
- ▶ Trečia - metodika yra puikus pedagogui padedantis instrumentas ugdant socialinius – emocinius įgūdžius, kuris padeda sukurti glaudų ryšį su vaiku.

Prevenčinės programos įgyvendinimo sėkmės veiksniai

- ▶ Motyvacija, mokyklos vadovo įsitraukimas;
- ▶ Pakankamai laiko, išteklių;
- ▶ Tėvų įtraukimas;
- ▶ Programos diegimo tikslumas, nuoseklumas, tęstinumas, tvarumas;
- ▶ Integravimas į mokyklos gyvenimą ir kasdienę veiklą;
- ▶ Tinkamo elgesio modeliavimas.

Motyvacija

- ▶ Aš;
- ▶ Vaikai.

Administracijos palaikymas

- ▶ Žodinis,
- ▶ Finansinis,
- ▶ Sudarytos puikios darbo sąlygos (kopijavimas, laminavimas, klasės aplinka ir kt.).

- ▶ Bendravimas su tėvais, viešinimas.

Pakankamai laiko, išteklių

- ▶ 2 kartus per savaitę po 35 min.;
- ▶ Puikios sąlygos.

Tėvai

- ▶ Šeimos vaidmuo šiame procese ypač svarbus, nors ir problemiškas, nes:
  - ▶ Probleminės (socialiai nepalankios) šeimos;
  - ▶ Vaikai iš vaikų socialinės globos namų;
  - ▶ Globojami vaikai.
-
- ▶ Ne visi domisi, kaip vaikai ugdomi.

Tēvai

- ▶ Tēvai buvo supažindinti su mokomąja medžiaga.
- ▶ Norėjau *itikinti* tėvus, kad tai svarbu, reikalinga jų vaikams (abejingumas?)

Pokyčio atsiradimas

- ▶ Kas padėjo?
  - ▶ GR, (kartą per mėnesį);
  - ▶ Teigiamos vaikų emocijos;
  - ▶ Žipio svečiavimasis 😊
-
- ▶ Siekiamybė - tėvai turėtų padėti įgūdžius integruoti į natūralią aplinką.

Programos tikslumas, nuoseklumas

- ▶ Paprasta naudoti, nuosekli programa (24 valandėlės);
  - ▶ Pateikta visa reikiama medžiaga;
  - ▶ Puiki programos idėja ir išpildymas. Šios programos įgyvendinimas padeda vaikams socializuotis kūrybingai ir įdomiai, per jiems smagią veiklą;
  - ▶ Programa labai „patogi“. Nuostabiai viskas suplanuota, suteikta laisvė pritaikyti savo ugdytinių poreikiams: jei kas per sunku – galima palengvinti.
  - ▶ Mokytojui belieka dirbti kūrybiškai.
-

Bendruomenė. Įgūdžiai tampa mokyklos kultūros dalimi

Lengvas integravimas į mokyklos gyvenimą ir kasdienę veiklą:

- ▶ Programa įgyvendinama ne kaip papildoma, nesusijusi su mokinio mokyklos gyvenimu veikla, tačiau integruojama į bendrą mokyklos gyvenimą ir kasdienybę;
- ▶ Galima pastiprinti įgūdžius kiekvieną dieną;
- ▶ Sukuriamos specifinės galimybės įgūdžiams praktikuoti;
- ▶ Naudojamos natūralios sąlygos įgūdžiams įtvirtinti.

Bendruomenė. Įgūdžiai tampa mokyklos kultūros dalimi

Platus įgūdžių pritaikymas. Mokiniai sistemingai praktikuoja įgytus įgūdžius ne tik pamokoje, bet ir kitoje aplinkoje:

- ▶ Namuose;
- ▶ Žaidžiant su draugais;
- ▶ Išvykų, ekskursijų metu.

Bendruomenė. Įgūdžiai tampa mokyklos kultūros dalimi

- ▶ Programos patrauklumas. Ugdymas veiksmingas tuomet, kai veikla vaikams patinka.
- ▶ Vaikai dalinasi įspūdžiais;
- ▶ Moko kitus vaikus, kurie nedalyvauja programoje;
- ▶ Moko tėvus;
- ▶ Moko mokytojus 😊.

- ▶ Žipis, kaip personažas, tapo visų vaikų draugu.

Eiga

Klasėje:

- ▶ 7 - nežymų intelekto sutrikimą;
- ▶ 6 - vidutinį intelekto sutrikimą;
- ▶ 1 - autizmo spektro sutrikimą.

Vaikams būdinga

- ▶ Dėmesio sutelkimo, perkėlimo sunkumai, konkretus mąstymas (originalia „Zipio draugų” programa naudojami minimaliai dažniausiai naudojami 2,3 lygiais, iliustruotais PECSS paveikslėliais).
- ▶ Skirtingi komunikaciniai gebėjimai (naudojami PECSS paveikslėlius),
Alternatyvių užduočių lapus pateikdavau visiems vaikams, instrukcijas pateikdavau asmeniškai, kreipiantis į vaiką vardu, atsakymus vaikai gali pateikti paveikslėliais – simboliais.
- ▶ Nepakankamai išsivysčiusi smulkioji ir stambioji motorika (padėdavau aš ir bendraklasiai),
- ▶ Savireguliacijos problemos (bendroje veikloje dalyvauja tiek kiek nori, sugeba).

- ▶ Ugdomi vaikai, kuriems lietuvių kalba nėra gimtoji (naudojamos įvairios vaizdinės priemonės, alternatyviosios komunikacijos paveikslėliai, simboliai).

- ▶ *Lietuvoje yra galimybė įsitraukti į programą SUP turintiems vaikams, ugdomiems ne vien lietuvių kalba, bet ir lenkų ir rusų. Lietuviškas variantas yra smarkiai išplėtotas (išplėtojimai/papildymai suderinti su programos kūrėjais Partnership for Children)*

-
- ▶ Vesdama originalias „Zipio draugų“ valandėles bei naudodamasi priedu, aš galėdavau suplanuoti kelių lygių veiklas, skirtingo lygio gebėjimus bei skirtingas komunikacijos galimybes turintiems vaikams.
  - ▶ Priede išmaniai pateikta VISA tam reikalinga medžiaga.
  - ▶ Priede siūlomi ugdymo būdai bei priemonės parengtos taip, kad skatintų skirtybių priėmimą grupėje, ugdytų vienas kitą paremiantį vaikų elgesį.
-
-

Buvo visko:

- ▶ Netinkamų sprendimų būdų siūlymų;
- ▶ Tylos (minčių stokos);
- ▶ Atsisakymo dalyvauti veikloje;
- ▶ Kritikos vienas kito atžvilgiu ir pan.

Socialinis-emocinis vaikų lygis. Poveikis.

- ▶ Prieš pradėdant programą buvo atlikta socialinio-emocinio lygio įvertinimo analizė ir įvertintas grupės socialinis - emocinis lygis.

Rezultatai. Prieš įgyvendinat programą

- ▶ Vaikai retai atkreipdavo į save dėmesį prieš pradėdami pokalbį, retai ramiu balsu, neutralia veido išraiška ir pozityvia kūno kalba reikšdavo nemalonius jausmus; tačiau dažnai užjausdavo vienas kitą ir beveik visada paskatinti suaugusiojo atsiprašydavo įžeidę draugą;
- ▶ Vaikai retai patys atsiprašydavo už įžeidžiančius žodžius ir veiksmus, retai patys spręsdavo problemas prieš prašydami suaugusio pagalbos;
- ▶ Vaikai kartais įtraukdavo vieni kitus į žaidimą, retai žinojo kaip elgtis kai kiti erzina ir pan.

Poveikis. Po programos įgyvendinimo

- ▶ Beveik visada į save atkreipia dėmesį pradėdami pokalbį (patapšnoja per petį, pakviečia vardu, užmezga akių kontaktą);
- ▶ Dažnai nemalonus jausmus išreiškia ramiu balsu, neutralia veido išraiška ir pozityvia kūno kalba;
- ▶ Dažnai ramiai sako žodžius nemaloniems jausmams reikšti;
- ▶ Stengiasi užjausti vieni kitus, įžeidę draugą paskatinti atsiprašo;
- ▶ Dažnai taiko veiksmingas strategijas siekdami įsitraukti į žaidimą su draugais: žino kaip elgtis kai nori kartu žaisti;
- ▶ Žino kaip elgtis kai juos erzina žodžiais ar veiksmais;
- ▶ Stengiasi identifikuoti ir išspręsti problemą patys ir rečiau prašo pagalbos.

Rezultatas

- ▶ Vaikai tapo jautresni draugų ir artimųjų emocinei būsenai bei problemoms, draugiškesni, gebantys drauge ieškoti išeičių ir susitarti, pradėjo taikyti daugiau ir įvairesnių būdų nesutarimams spręsti.

-
- ▶ Pagrindinė programos „Zipio draugai“ idėja yra tokia: jei vaikus jau ankstyvoje vaikystėje pamažu išmokysime susidoroti su įvairiais sunkumais, tai labai tikėtina, kad jie tuos įgūdžius panaudos ir augdami bei jau būdami suaugę.

  - ▶ Labai noriu tuo tikėti!
-
-

Ačiū už dėmesį!

